

ekstensive Weidewirtschaft. Navnlig på de adelige godser gennemførtes ved arbejdsdeling, som vi kender det her i landet, en oksefedning, der leverede fedekvæg af en kvalitet, så det kunne fortrænge det østeuropæiske fedekvæg fra de vesteuropæiske markeder ved Rhinen. Denne udvikling har særlig interesse fra dansk synspunkt, fordi Danmark via Slesvig og Holsten hører til samme studeavlsområde som Oldenburg-Ostfriesland, og den danske eksport netop i 16. og 17. årh. nød godt af erobringen af disse vesttyske og hollandske markeder. Den begyndende spaltning i kvægbruget kan også spores i Danmark, hvor mejeribruget begynder at vinde indpas på øerne, mens studefedningen navnlig holdt sig i Jylland.

Poul Enemark

Anders Sørensen Vedel: Den danske Krønike. Saxo-oversættelse. Facsimile-udgave med indledning af Allan Karker. (Gads, 1967). 27 og 579 s.

Anders Sørensen Vedels berømte oversættelse fra 1575 er først og fremmest et litterært og sprogligt dokument, hvis vurdering må være overladt filologien, men fortalen og indledningen til de enkelte bøger af Saxo indeholder et historisk stof, der både viser Vedels og hans tids syn på beretningen om fortiden. Efter dette skal historien gøre direkte nytte ved at give eksempler, hvor alle som i et spejl kan se, at Gud støtter de fromme og forfølger de slette. Ganske bortset fra, at dette synspunkt næppe deles af nutidens teologer, berører det en væsentlig side af historiens problem, som prof. Povl Bagge udførligt har diskuteret i *Hist. Tidsskr.* 10,V, s. 355-84. Der er her ikke grund til at fortsætte drøftelsen, og

der skal kun gøres opmærksom på, at hvis man går ind for historien som en advarende og belærende eksempelsamling, har man samtidig anerkendt dens sandhedsværdi, da den vil være unyttig til dette formål, hvis den kun bestod af mere eller mindre usikre oplysninger, og desto mærkeligere er det, at man ikke på denne tid har indladt sig på en nærmere undersøgelse af, hvilke betingelser der gælder for beskrivelsen af fortiden, men troskyldigt er gået ud fra, at dette arbejde var overflødig.

I århundredernes løb er der fremkommet flere oversættelser af Saxo, og man har afvejet deres indbyrdes værdi. Sandheden er vel den, at der ikke gives nogen fast norm at dømme efter. Enhver tid må finde sin måde at oversætte på, og der er ikke grund til at forkaste Schoubølles oversættelse fra 1752. Den er lige så karakteristisk for sin periode, som Jørgen Olriks fra begyndelsen af dette århundrede med sin let grundtvigianske farve passede til sin tid. Snarere er der grund til at advare mod at glemme originalteksten med dens rigdom af sproglige variationer, om end den enkelte steder er præget af eloquentia Asiana.

Allan Karkers indledning orienterer godt i oversættelsens historie, ligesom den bringer prøver på de forskellige danske tekster til en nyttig sammenligning. Det danske Sprog- og Litteraturselskab har ære af udgaven.

Helge Sjøgaard

Skiftet efter rigsråd Eske Brock. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie. Ved C. Rise Hansen. (I kommission hos Dansk Videnskabs Forlag, 1965).

De fleste vil nok erindre Eske Brock for hans dagbøger og vel især for hans

berømte regnskabskryds over de unge års muntre drikkelag. Men Eske Brock kom nu ikke til at drikke sig armod til, så lidt som han i øvrigt fik sig bragt økonomisk ud af balance som så mange andre af hans standsfæller i samtiden. Tværtimod endte han sine dage i 1625 som landets største godsejer, og det kolossale skiftet, som her er udgivet, fører os – takket være det store strøgods – vidt omkring i landet, men med hovedgårdene Gammel Estrup, Hevringholm og Vemmetofte som faste bastioner. Alle vegne er fæstebønderne opført ved navn og med landgildeydelse, og et almindeligt stednavne-register og et herredsregister (foruden et tilnavne-register) gør en orientering i Eske Brocks lille kongerige mulig. Skiftet omfatter kun jordegods, vi har desværre ikke noget tilsvarende vedrørende rigsrådens mere personlige ejendele.

Eske Brocks førnævnte dagbøger er forlængst udgivet, men uensartet og spredt. Det fremgår af jordebogsudgaven, at det er hensigten at nyudgive dagbøgerne suppleret med en samling aktstykker fra Gammel Estrup godsarkiv til belysning af Eske Brocks godserhvervelser og godsdrift. Det er utvivlsomt rigtigt, at dette materiale tilsammen vil kunne give et udmærket billede af en jorddrot i den store stil på Christian 4.s tid.

Bogen indgår som 2. bind i serien *Adelige jordebøger*, der i 1964 indledtes med Jacob Ulfeldts jordebog 1588.

Paul G. Ørberg

Johan Jørgensen: Rentemester Henrik Müller. En studie over enevældens etablering i Danmark. (Eget forlag, 1966). 280 s.

Flere gange har Johan Jørgensen, der er arkivar ved Rigsarkivet, beskæf-

tiget sig med borgerskabet i 1600-tallet; dets forhold til staten og dens økonomi, den enevældige konge og adelen; dets økonomiske og sociale baggrund. I 1957 udsendte han som første bind af Skrifter udgivet af det historiske institut ved Københavns universitet *Det københavnske patriciat og staten ved det 17. århundredes midte*. Bogen giver en skildring af det københavnske patriciat og dets medlemmer. Deres forhold til adelen, akademikerne og andre københavnske borgere, deres herkomst, slægtskabsforbindelser og uddannelse belyses ligesom deres indflydelse og den rolle, de spillede som statsleverandører og formidlere af udenlandske lån. I 1961 skildrede JJ i »Historiske Meddelelser om København« to københavnske kræmmere fra enevældens første tid: Ditmer og Johan Bøfke, med redegørelse for deres handel og pengetransaktioner og deres forbindelser med statsmænd, adel og godsejere og andre handelsfolk. Samme årbog bragte i 1963 og 1964 hans afhandling *Patriciat og enevælde*; den beskæftiger sig med forholdet mellem den unge enevælde og dens tjenere og flere af det danske, især københavnske, erhvervs-livs spidser, deres handel og økonomiske forhold. I *Bilantz 1660. Adelsvældens bo*, i »Festskrift til Astrid Friis 1963«, analyserer JJ den store gruppe af statskreditorer, deres fordeling på klasser og på ind- og udland og deres stilling efter statsomvæltningen. Han understreger det betydningsfulde i den ændring, der skete i Danmarks sociale struktur med udstedelsen af Københavns privilegier, enevældens indførelse og etableringen af en ny overklasse, bestående af hoffolk, bureaukратиets ledende mænd og borgerstandens øverste lag samt de mest livskraftige elementer af den